

SKATTENYTT

OFFICIELLT ORGAN FÖR TAXERINGSNÄMNDSDÖRDFÖRANDENAS RIKSFÖRBUND

DISTRIBUTÖR AV MEDDELANDE FRÅN RIKSSKATTEVERKET

Nr 7 1971

Beskattningen av utdelning från bolag, varå lagen om förenklad aktiehantering är tillämplig

Av Jur. Dr K. G. A. Sandström

Innehållsöversikt

§ 1. Bestämmelserna rörande utdelning i lagen om förenklad aktiehantering	280
I. Hittillsvarande system och däri genom den nya lagen gjorda ändringar	280
II. Aktieboken och vilka som skola införas däri	281
III. Förteckning enligt 12 § lagen om förenklad aktiehantering.	283
IV. Behörighet att mottaga utdelning	285
V. Utbetalandet av utdelning	287
§ 2. Gällande bestämmelser rörande skattskyldighet för utdelning från aktiebolag	288
1. Skattskyldighet till vanlig inkomstskatt	288
A. Bestämmelserna i 38 och 41 §§ kommunalskattelagen jämte anvisningarna därtill	289
B. Bestämmelserna i 53 § kommunalskattelagen och 6 § förordningen om statlig inkomstskatt	290
II. Skattskyldighet till kupongskatt	290
III. Särskilda undantag från bestämmelserna om skattskyldighet	291
§ 3. Tillämpningen av skattskyldighetsreglerna då fråga är om utdelning från bolag, underkastade lagen om förenklad aktiehantering	292
1. Uttalanden under förarbetena till kupongskatteförordningen.	292

II. Skattskyldighetens utformning.	295
A. Tidpunkter, då utdelning skall anses åtnjuten	295
B. Vem som skall anses ha åtnjuten utdelningen	296
1) Ställningstagande till uttalandena under förarbetena till kupongskatteförordningen	296
2) Tillämpning av bestämmelserna i kommunalskattelagen; begreppet utdelningsberättigad i kupongskatteförordningen	297
§ 4. Bestämmelser om innehållande av av kupongskatt	300
I. Vem som skall innehålla kupongskatt	300
II. Uppgifter till ledning för bedömandet om kupongskatt skall innehållas	301
III. I vilka fall kupongskatt skall innehållas	302
IV. Justering av vidtagna åtgärder i fråga om kupongskatten	305
§ 5. Skyldighet att avge kontrolluppgift rörande utbetald utdelning	306

Förkortningar :

AHL = lagen den 20 november 1970 om förenklad aktiehantering
KupF = kupongskatteförordning(en)
KupK = kupongskattekungörelsen
Prop. 1970: 99 = propositionen med förslag till lag om förenklad aktiehantering m. m.
Prop. 1970: 134 = propositionen med förslag till kupongskatteförordning m. m.

I det följande lämnas först en översikt av de bestämmelser i lagen om förenklad aktiehantering, vilka ha avseende å utdelning från därav berörda bolag, samt vidare en redogörelse för bestämmelserna om skattskyldighet för utdelning från aktiebolag och dessa bestämmelsers tillämpning när fråga är om utdelning från bolag, underkastade sagda lag.

Härefter behandlas de åtgärder för skattskyldighetens realiserande, som åvila den som utbetalar utdelning från bolagen ifråga. Dessa åtgärder äro av två slag: Omedelbart realiserande av skattskyldigheten genom att kupongskatt innehålles, där så skall ske, samt underlättande av taxering till inkomstskatt genom avgivande av kontrolluppgift till ledning för denna taxering.

§ 1. Bestämmelserna rörande utdelning i lagen om förenklad aktiehantering

I. Hittillsvarande system och däri genom den nya lagen gjorda ändringar

Såsom bevis på delägarskap i aktiebolag pläga dylika bolag utfärda aktiebrev till sina delägare. Enligt hittills gängse system ha dessa aktiebrev varit så till vida standardiserade att varje aktiebrev avsett ett från början fastställt antal aktier; vissa aktiebrev ha omfattat endast en aktie, andra ha omfattat fem eller tio eller femtio eller möjligen även flera aktier. Innehavaren av en större aktiepost har därför erhållit ett flertal aktiebrev.

Vanligen ha aktiebrevens försetts med utdelningskuponger, vilka måst företes för att den på aktiebrevet belöpande utdelningen skulle få lyftas. Jämlikt 24 § lagen den 27 mars 1936 om skuldebrev har i dessa fall kupongen gjorts till bärare av rätten till utdelning så snart beslut om utdelning fattats, och kuponghavaren har således ägt att mot kupongens avlämnande uppbära utdelningen vare sig han ägt aktien eller icke. Rätten till utdelningen har alltså frigjorts från aktieinnehavet och anknutits uteslutande till innehavet av utdelningskupongen.¹

Någon skyldighet för aktiebolag att utfärda särskilda kupongark har emellertid icke förelegat, ehuru så regelrätt torde ha skett. Ha inga kuponger utfärdats, måste tydligtvis rätten att uppbära utdelning vara beroende av att vederbörande varit ägare av aktien, dock givetvis ej därest utdelningsrätten skilts från aktien, t ex genom bestämmelse i testamente eller gåvobrev, och ej heller om annat varit bestämt i bolagsordningen. Över ett bolags samtliga aktier har bolaget skolat upplägga och föra en aktiebok med uppgift å aktieägarna.

Detta hittills gängse system kan emellertid numera frångås. För att så skall ske beträffande visst aktiebolag förutsättes att lagen den 20 november 1970 om förenk-

¹ Dock kan ändock viss anknytning ske till äganderätten av aktien. Det kan sålunda tänkas att i bolagsordningen föreskrives att kupong ej må mot bolaget göras gällande av annan än den som, efter att ha införts i aktieboken, är att gentemot bolaget anse såsom aktieägare. En sådan föreskrift skall jämlikt 24 § skuldebrevslagen lända kuponghavaren till efterrättelse. Jfr Nytt Juridiskt Arkiv, Avd. II, 1936, sid. 102.

lad aktiehantering² (AHL) blir tillämplig å bolaget, något som i sin tur förutsätter att dess bolagsstämma beslutat att så skall ske, 1 § AHL. Har sådant beslut ej fattats, tillämpas alltjämt det nyss skisserade förfaringssättet. Sådant bolag, varå AHL tillämpas, betecknas i fortsättningen — i överensstämmelse med den i KupF nyttjade terminologien³ — såsom *avstämningsbolag*.

Ifrågavarande lag, som är grundad på ett av fondbörsutredningen på sin tid framlagt förslag, åsyftar att underlätta hanteringen av aktier bl a därigenom att maskinella anordningar (datateknik) skola för ändamålet utnyttjas. Den viktigaste ändring, lagen medför, består emellertid däri att enligt densamma skola hittillsvarande standardiserade aktiebrev med därtill hörande kuponger helt försvinna. I stället utfärdas, när AHL är tillämplig, aktiebrev utan kuponger och varje aktiebrev kommer i princip att omfatta aktieägarens *hela* aktieinnehav; således kommer ägaren av en större aktiepost i ett avstämningsbolag icke att erhålla ett flertal aktiebrev. De ifrågavarande aktiebrev skola alltid vara ställda å viss man, och i allmänhet måste nytt aktiebrev utfärdas då aktier överlätas. Hinder möter dock ej för en aktieägare att dela upp sitt aktieinnehav i olika poster, varvid då ett aktiebrev utfärdas för varje särskild post, och vid överlåtelse av en del av aktieinnehavet måste naturligtvis nytt aktiebrev utfärdas å den återstående delen.

För att biträda vid verkställigheten av bestämmelserna i AHL har inrättats ett särskilt organ, Värdepapperscentralen VPC Aktiebolag (värdepapperscentralen). Jämlikt 2 § AHL skall värdepapperscentralen bl a föra aktieboken för alla avstämningsbolag, pröva frågor om införing av aktieägare i aktieboken samt utsända av dessa bolag beslutad utdelning.

II. Aktieboken och vilka som skola införas däri

Avstämningsbolag skola liksom övriga aktiebolag föra aktiebok, ehuru detta, såsom nyss framhållits, sker genom värdepapperscentralens försorg. I fråga om avstämningsbolagen har emellertid aktieboken väsentligt större betydelse än vad fallet är beträffande andra bolag. Utdelning, som beslutas av avstämningsbolag, skall nämligen i princip — åtskilliga undantag finnas — utbetalas till den som är införd i aktieboken.

Föreskrifter rörande införing i aktieboken ha meddelats i 8 §, andra stycket, och 9 § AHL, varjämte en föreskrift, som alltjämt skall iakttagas, återfinnes i 220 § aktiebolagslagen.⁴ I enlighet med dessa föreskrifter skola i aktieboken införas:

1) Aktieägarna, där ej sådant fall är för handen som nedan under 2) sägs. För varje aktieägare skall angivas personnummer eller annat identifieringsnummer och

² Enligt uttalande av departementschefen har lagen erhållit angivna rubrik ”för att grundtankarna” däri ”skall kunna avspeglas redan i lagens rubrik”. Med hänsyn till att fråga var om en i viss mån provisorisk lagstiftning — avsikten torde vara att sedermera inarbeta de nya bestämmelserna i aktiebolagslagen — ansåg departementschefen rubriken inte böra inge några betänkligheter (Prop. 1970:99, sid. 80).

³ Se 2 § KupF.

⁴ Jfr prop. 1970:99, sid. 99.

postadress samt det antal aktier som han äger av olika slag och aktiebrevs ordningsnummer. Bestämmelser härom äro meddelade i 8 §, andra stycket, AHL.

2) Sådan aktieförvaltare som avses i 16 § AHL. Det är här fråga om två slag av aktieförvaltare:

a) Bank eller fondkommissionär, som är auktoriserad som förvaltare av aktier, 16 § första stycket AHL. På begäran skall denne införas i aktiebok och i aktiebrev i stället för ägaren av de aktier, som omfattas av det till honom lämnade förvaltningsuppdraget. Härvid måste dock förhållandet vara sådant att aktieägaren deponerat aktierna hos dylik bank eller fondkommissionär enligt depåavtal som förutsätter att förvaltaren införas i aktiebok och aktiebrev.⁵ Sådan förvaltare, som nu sagts, betecknas i fortsättningen såsom *inhemsk aktieförvaltare*.

b) Om aktier i ett aktiebolag äro föremål för handel vid utländsk fondbörs kan, efter särskilt tillstånd, i bolagets aktiebrev och aktiebok, i stället för aktieägare som är bosatt utomlands, införas den som fått uppdrag att i utlandet förvalta hans aktier, 16 § andra stycket AHL. Denne förvaltare benämnes i fortsättningen *utländsk aktieförvaltare*.

I båda de nu angivna fallen skall enligt 9 § AHL i aktieboken beträffande förvaltaren antecknas "samma uppgifter" som enligt 8 § andra stycket skola införas om aktieägare. Någon anteckning om aktier, som förvaltaren äger, kan dock givetvis icke ske; i stället får anteckningen avse de aktier som han förvaltar. I båda fallen skall vidare i aktieboken anmärkas att aktie innehas för annans räkning, 16 §, tredje stycket, AHL.

Frågan om sådan auktorisation eller sådant tillstånd, varom ovan varit tal, prövas av Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer, 17 § AHL.

3) Den som genom testamente erhållit nyttjanderätt till eller avkomsten av aktier som skola sättas under särskild vård, därest den sålunda berättigade enligt testamentet tillika skall i bolaget företräda aktierna, 220 § aktiebolagslagen. I detta fall skall såväl aktieägaren som nyttjanderätts- eller avkomsthavaren på anmälan bli införd i aktieboken.⁶ Vilka uppgifter, som skola införas i aktieboken beträffande nyttjanderätts- eller avkomsthavaren, har ej angivits i AHL men tydligtvis måste dessa uppgifter vara så utförliga att denne kan med säkerhet identifieras och att utdelningen kan tillställas honom.

För att de anteckningar, varom ovan varit tal, skola kunna ske i aktieboken måste givetvis härför erforderliga upplysningar lämnas av den, som begär införelse i aktieboken. Ändras förhållande, varom anteckning skett, skall enligt 11 § utan dröjsmål göras anteckning därom i aktieboken "efter anmälan av aktieägare eller annan behörig person". I händelse lämnade uppgifter äro ofullständiga bör tydligtvis värdepapperscentralen, som ju för aktieboken, infordra kompletterande besked.⁷

⁵ Prop. 1970:99, sid. 68, 113.

⁶ Jfr prop. 1970:99, sid. 99.

⁷ Jfr prop. 1970:99, sid. 97.

III. Förteckning enligt 12 § lagen om förenklad aktiehantering

Enligt 12 § AHL kan, när fråga är om avstämningsbolag, i en särskild förteckning, i fortsättningen kallad *mandatförteckning*, upptagas den som har rätt att i stället för den i aktieboken införde aktieägaren lyfta⁸ utdelning. Härför är en förutsättning att den sålunda berättigade begär att upptagas i dylik förteckning, att han därvid med skriftlig handling visar att han har berörda rätt samt att, på sätt framgår av det nyss sagda, ägaren av den aktie, varå ifrågavarande utdelning belöper, är införd i aktieboken.

Emellertid är det endast i vissa fall som införing i mandatförteckning får verkställas. Så får enligt 12 § AHL endast ske då vederbörande till stöd för sin rätt att i aktieägarens ställe uppbära utdelning kan åberopa någon av följande grunder.

1) Uppdrag. Uppdraget förutsättes ha lämnats av aktieägaren och det är då för dennes räkning som vederbörande uppbär utdelningen. Enligt uttalande under förarbetena fordras här att aktieägaren "direkt eller indirekt" medgivit registrering i mandatförteckningen.⁹

2) Pantsättning. En pantförskrivning av aktier innefattar vanligen även en pantförskrivning av den på aktierna belöpande utdelningen.¹⁰ När så är förhållandet är det panthavaren som fått på sig överförd befogenheten att uppbära denna utdelning. För att anteckning härom skall få ske i mandatförteckningen kräves dock även här enligt förarbetena att aktieägaren "direkt eller indirekt" medgivit registrering i mandatförteckningen.¹¹

3) Villkor i testamente eller gåvobrev. Stundom förekommer att i testamente eller gåvobrev förordnats att äganderätten till aktie skall tillfalla en person men rätten att uppbära utdelningen tillfalla en annan. I dylikt fall kan alltså den, som äger uppbära utdelningen, bli införd i mandatförteckning.¹² — Här erinras om den förut berörda bestämmelsen i 220 § aktiebolagslagen, enligt vilken den, som

⁸ Det i 12 § nyttjade uttrycket "lyfta" utdelning synes oegentligt. Någon "lyftning" av utdelning torde i allmänhet icke kunna förekomma vid avstämningsbolag. Se härom under § 3, II, A.

⁹ Prop. 1970:99, sid. 105.

¹⁰ Jfr prop. 1970:99, sid. 19.

¹¹ Prop. 1970:99, sid. 105.

¹² Av ett uttalande av departementschefen i propositionen med förslag till kupongskatteförordning kunde synas som om införing i mandatförteckningen skulle ske även i ett närstående fall. Departementschefen förklarar nämligen i denna proposition, då 12 § AHL däri beröres, att "i sådana fall då aktieägaren avhänt sig aktiens avkastningsrätt eller då genom gåvo- eller testamentsvillkor äganderätten tillagts en person och avkastningen en annan, skall uppgiften vid registreringen i den särskilda förteckningen... avse avkomsttagaren". (Prop. 1970:134, sid. 55.) Enligt detta uttalande skulle således införing i mandatförteckningen kunna ske ej blott då utdelningsrätten skilts från äganderätten till aktien på grund av villkor i testamente eller gåvobrev utan även då så skett genom att aktieägaren avyttrat utdelningsrätten utan att överlåta aktien.

Det lär emellertid vara tydligt att då sist berörda fall ej omnämnes i 12 § AHL kan i dylikt fall ingen införing få ske i mandatförteckningen av den till utdelningen berättigade. Emellertid torde knappast vara att befara att någon begäran om sådan införing skulle framställas. Därmed skulle ju vederbörande tillkännagiva att fråga vore om sådant fall som avses i 4 § tredje stycket KupF och som kan föranleda påförande av såväl kupongskatt som vanlig inkomstskatt.

på grund av testamente har rätt till utdelning men icke äganderätt till aktien, kan i visst fall införas i aktieboken vid sidan av aktiens ägare. Hinder möter givetvis icke för den sålunda utdelningsberättigade att därjämte bli införd i mandatförteckningen.¹³

4) Förmynderskap. När omyndig äger aktier tillkommer förmyndaren att för myndlingens räkning uppbära utdelningen å dessa aktier, och förmyndaren äger enligt 12 § AHL begära införing i mandatförteckningen. Beträffande detta fall har emellertid i 15 kap. 7 § föräldrabalken föreskrivits att förmyndaren *skall* göra anmälan till mandatförteckningen, dock att detta ej gäller beträffande aktier som förvaltarregistrerats enligt 16 § första stycket AHL, d v s registrerats å inhemsk aktieförvaltare. När aktierna jämlikt 15 kap. 8 § föräldrabalken nedsatts i öppet förvar i bank gäller vidare enligt 2 § 1) lagen den 27 juni 1924 om vård av omyndigs värdehandlingar att banken är pliktig att göra anmälan till mandatförteckningen; även här har dock undantag gjorts i fråga om aktier som förvaltarregistrerats enligt 16 § första stycket AHL.

5) Godmanskap. En s k god man kan i åtskilliga fall förordnas för tillvaratagande av vissa intressen¹⁴ eller för utövande av viss tillsyn.¹⁵ I 12 § AHL torde dock närmast åsyftas sådan god man som enligt 18 kap. föräldrabalken skall i vissa fall förordnas. Sådan god man kan förordnas att i förmyndares ställe vårda omyndigs angelägenheter; att förvalta dens egendom, som på grund av övergående sjukdom är ur stånd därtill; att tillvarata okänd eller bortovarande arvinges rätt eller att eljest bevaka bortovarandes rätt. Vidare skall god man förordnas, om jämlikt förordnande i testamente eller annan rättshandling av framtida händelse beror, vem egendom skall tillfalla, eller om egendom först framdeles skall tillträdas med äganderätt och det erfordras att egendomen förvaltas för den blivande ägarens räkning.

6) Egenskap av konkursförvaltare. Utdelning å aktier, som ingå i konkursbo, uppbäres av konkursförvaltaren för konkursboets räkning. Med avseende å utdelningen å dylika aktier kan alltså vederbörande konkursförvaltare bli införd i mandatförteckningen.

7) Att vederbörande i egenskap av utmätningsman förrättat utmätning av eller lagt kvarstad å aktier. Beträffande utdelningen å dessa aktier kan alltså utmätningsmannen införas i mandatförteckningen.

På sätt av det anförda framgår äro de i 12 § AHL angivna fallen av rätt olika beskaffenhet. Fråga kan vara om någon, som uppbär utdelningen för aktieägarens räkning, men förhållandet kan också vara sådant att vederbörande för egen eller tredje mans räkning uppbär den utdelning, vartill aktieägaren i princip är berättigad. Förhållandet kan även vara sådant att den i mandatförteckningen upptagne själv har rätt till den utdelning, han i aktieägarens ställe uppbär; så är fallet då

¹³ Prop. 1970:99, sid. 106.

¹⁴ Se t ex lagen den 30 september 1904 om samäganderätt, 3 §, lagen den 8 juni 1928 om allmänna arvsfonden, 7 §, konkurslagen 185 §, rättegångsbalken 15 kap. 3 §.

¹⁵ Se t ex ärvdabalken 19 kap. 17 §.

utdelningsrätten enligt bestämmelse i testamente eller gåvobrev tillagts en person medan äganderätten till aktien tillagts en annan.

Mandatförteckningen föres, liksom aktieboken, av värdepapperscentralen. Denna bör i aktieboken göra en spärranteckning som hindrar att i här förevarande fall utdelning tillställs aktieägaren.¹⁶

IV. *Behörighet att mottaga utdelning*

I fråga om andra bolag än avstämningsbolag är i allmänhet den behörig att mottaga utdelning som legitimerar sig genom innehav av vederbörlig utdelningskupong. Vid avstämningsbolag står denna legitimationshandling icke till buds. Det har därför varit nödvändigt att vid dessa bolag meddela särskilda bestämmelser rörande legitimationen av dem som äro behöriga att mottaga utdelning. Innan frågan om denna legitimation behandlas synes emellertid erforderligt att i korthet söka angiva vem som i avstämningsbolag är behörig att uppbära utdelning.

Behörig att uppbära utdelning är i första hand den som har rätt till utdelningen. Rätt till utdelningen har åter, där utdelningsrätten icke skilts från aktieinnehavet, den som är ägare av aktien; denna rätt till utdelningen är ett utflöde av delägarskapet i bolag, vilket delägarskap manifesteras av den ägda aktien. Den rätt till utdelning, som under angiven förutsättning tillkommer aktiens ägare, kan dock utövas av annan än denne antingen på grund av uppdrag, som aktieägaren lämnat, eller förbindelse, som denne ingått, eller på grund av särskilda härom meddelade bestämmelser såsom fallet bl a är beträffande den som är omyndig eller i konkurs. I dessa fall är det tydligtvis den, som äger utöva aktieägarens rätt till utdelning, som är behörig att uppbära utdelningen.

Har utdelningsrätten skilts från aktieinnehavet och tillförts annan än aktiens ägare, t ex på grund av bestämmelse i testamente eller gåvobrev, är det naturligtvis den sålunda berättigade — eller den som i hans ställe äger mottaga den honom tillkommande utdelningen — som är behörig att uppbära denna utdelning.

Vad lagstiftaren här haft att taga ståndpunkt till har alltså varit på vad sätt den behörighet, varom nu varit tal, skolat ådagaläggas. Naturligtvis kunde man härvid kräva att den, som gjorde anspråk å utdelning, vid varje utdelningstillfälle styrkte att han på någon av nyss angivna grunder vore behörig mottaga utdelningen. Uppställde man ett sådant krav skulle emellertid detta medföra en avsevärd belastning av den som utbetalar utdelning — och säkerligen även av den som gör anspråk därå — samt dessutom en belastning som skulle uppkomma var gång utdelning beslutats. Ett dylikt system vore därför, i vart fall beträffande större bolag, näppeligen i praktiken genomförbart, särskilt som utbetalningen enligt 24 § AHL skall ske utan dröjsmål.

Man har ej heller i AHL uppställt ett så långt gående krav utan nöjt sig med att kräva förhandenvaron av vissa lätt konstaterbara yttre fakta, nämligen att den,

¹⁶ Prop. 1970:99, sid. 107.

om vars behörighet fråga är, finnes införd i aktieboken eller mandatförteckningen viss angiven dag, den s k avstämningsdagen. Med avstämningsdag förstås en i beslutet om utdelning angiven dag då aktieboken och mandatförteckningen skola avstämmas för fastställande av vilka som äro införda däri, 21 § AHL. Denna avstämmning innebär att aktieboken och förteckningen avläsas samt att kontroll sker därav att alla senast på avstämningsdagen anmälda förvärv, uppdrag, pantsättning- ar m m blivit införda.¹⁷

I överensstämmelse med det nu sagda stadgas i 22 § AHL att den som på avstämningsdagen är införd i aktieboken eller i förteckning enligt 12 § (d v s den förteckning som här kallats mandatförteckning) skall anses vara behörig att motta- ga utdelning.

Det är givet att en så summarisk regel kan leda till att utdelning uppbäres av annan än den som rätteligen bort erhålla utdelningen. Detta är dock något som icke kunnat undvikas när man velat slippa ett betungande legitimationsförfarande och har därför ansetts böra accepteras. I 23 § första stycket AHL stadgas jämväl att om det visar sig att den, som fått utdelning enligt 22 §, saknade rätt därtill, skall aktiebolaget likväl anses ha fullgjort sin skyldighet (i fråga om utdelningens utbetalande). Även om utdelningen kommit obehörig person till handa skulle bolaget således enligt denna bestämmelse vara skyddat mot efterräkningar.

Emellertid har lagstiftaren icke kunnat underlåta att taga viss hänsyn till att den i 22 § givna regeln kan leda till att utdelning utbetalas till orätt person. Ett så- dant hänsynstagande har skett genom vissa i 23 §, andra stycket, meddelade före- skrifter. Även om utbetalningen skett till den i aktieboken eller mandatförteck- ningen införde skall bolaget icke anses ha fullgjort sin skyldighet i fråga om utbe- talningen av utdelningen, därest ettdera av följande fall är för handen:

1) Aktiebolaget eller värdepapperscentralen hade kännedom om att utdelningen kom i orätta händer eller åsidosatt den aktsamhet som efter omständigheterna skä- ligen bort iakttagas.

Denna bestämmelse, som har viss motsvarighet i 14 och 19 §§ skuldebrevsla- gen, innebär att bolaget, ehuru utdelningen utbetalats till den i aktieboken eller mandatförteckningen införde, icke anses ha därmed fullgjort sin skyldighet för så vitt värdepapperscentralen eller bolaget ägt kännedom om eller bort äga kännedom om att den, till vilken utdelningen sålunda utbetalades, ej var behörig att mottaga denna. Såväl värdepapperscentralen som bolaget skola med andra ord ha varit i god tro beträffande mottagarens behörighet för att bolaget skall anses ha fullgjort sin skyldighet.¹⁸

I förevarande stadgande anges icke — i motsats till vad förhållandet var enligt fondbörsutredningens förslag — vid vilken tidpunkt god tro skall föreligga hos vär- depapperscentralen eller bolaget. Departementschefen förklarade att detta betydde

¹⁷ Jfr prop. 1970:99, sid. 115.

¹⁸ Jfr prop. 1970:99, sid. 128, och vad betr. 14 § skuldebrevslagen anföres i Nytt Juri- disk Arkiv, II, 1936, sid. 67.

att förhållandena vid betalningen och icke på avstämningsdagen vore avgörande för om bolaget handlat i god tro. Eftersom viss tid komme att förflyta mellan avstämmning och betalning, hade på detta sätt den som strax före avstämningsdagen förvärvat aktie med rätt till utdelning men inte hunnit registrera sig i vart fall möjlighet att underrätta bolaget om förvärvet och därigenom bryta presumtionen. Också sådan anmälan om registrering i den särskilda förteckningen (d v s mandatförteckningen) som kommit in efter avstämningsdagen men före betalningen skulle i förekommande fall beaktas.¹⁹ — Departementschefens uttalande avser visserligen endast frågan om bolagets goda tro men vad därom sagts måste givetvis i lika måtto gälla värdepapperscentralen.

2) Mottagaren var i konkurs eller omyndig.

Om utdelning utbetalats till den i aktieboken eller mandatförteckningen införde men denne var i konkurs eller omyndig anses alltså bolaget icke ha fullgjort sin skyldighet med avseende å utdelningen. I detta fall kräves icke att värdepapperscentralen eller bolaget ägt eller bort äga kännedom om konkurstillståndet eller omyndigheten. Även om detta ej var fallet anses bolaget icke ha fullgjort sin skyldighet i fråga om utdelningen då denna utbetalas till någon som är i konkurs eller omyndig.²⁰

Bestämmelsen i 23 §, andra stycket, AHL avser efter ordalagen endast frågan huruvida bolaget fullgjort sin skyldighet beträffande utdelningen. Därav framgår emellertid att införingen i aktiebok eller mandatförteckning icke i och för sig konstituerar någon behörighet att mottaga utdelning. Införingen ger endast anledning till en presumtion att den, som på avstämningsdagen är införd i aktieboken eller förteckningen, äger sådan behörighet. Denna presumtion förfaller ej blott om det före utbetalandet av utdelningen visas att vederbörande ej var behörig utan även så snart värdepapperscentralen eller bolaget därförinnan insett eller bort insett den bristande behörigheten. Därjämte förfaller presumtionen även om värdepapperscentralen och bolaget voro i god tro, därest vederbörande var i konkurs eller omyndig. ”Genom bestämmelsen i 22 § regleras sålunda inte vem som är materiellt berättigad mottagare av utdelningsbelopp”.²¹

V. Utbetalandet av utdelning

Utdelning förfaller till betalning på avstämningsdagen och skall betalas utan dröjsmål, 24 § AHL. Hur denna betalning skall verkställas har överlåtits åt värdepapperscentralen att bestämma,²² men det har förutsatts att så skall ske genom utdelningsbeloppets överförande till mottagaren över postgiro eller bankgiro eller medelst bankremissa eller check eller på liknande sätt.²³ Däremot har icke ifrågasatts att förfallet utdelningsbelopp skulle kunna lyftas hos värdepapperscentralen.

¹⁹ Prop. 1970:99, sid. 128—129.

²⁰ Prop. 1970:99, sid. 128. Jfr sid. 127.

²¹ Prop. 1970:99, sid. 125. Jfr sid. 116, 122.

²² Prop. 1970:99, sid. 131—132.

²³ Prop. 1970:99, sid. 129, 131.

Skulle ovisshet råda om vem som är berättigad att uppbära utdelningsbelopp kan beloppet deponeras enligt lagen den 24 mars 1927 om gälds betalning genom penningars nedsättande i allmänt förvar.²⁴

Av 22 och 23 §§ AHL framgår att utdelningen skall, där ej sådant fall föreligger som avses i 23 §, andra stycket, utbetalas till den som på avstämningsdagen var införd i aktieboken eller mandatförteckningen. Detta är emellertid en något oklar föreskrift när fråga är om sådana fall då en person är införd i aktieboken såsom aktieägare men en annan är införd i mandatförteckningen såsom berättigad att i aktieägarens ställe uppbära utdelningen. Så som 22 § avfattats kunde synas som om i dylikt fall värdepapperscentralen hade valrätt mellan att låta utdelningen tillställas den ene eller andre av dessa personer. Av förarbetena framgår emellertid att detta icke varit lagstiftarens avsikt. Avsikten är i stället att när en person upptagits i mandatförteckningen skall endast denne anses vara behörig att mottaga utdelning.²⁵

Förut ha omnämnts vissa fall, då bolag jämlikt 23 §, andra stycket, AHL anses icke ha fullgjort sin skyldighet i fråga om utbetalning av utdelning oaktat denna utbetalning skett till den i aktieboken eller mandatförteckningen införde. Föreligger dylikt fall kan bolaget tydligtvis bli skyldigt att på nytt utbetala utdelningens belopp till den som rätteligen vederbör eller att till denne utgiva skadestånd.²⁶ Det torde få antagas att sådant fall som här avses bl a föreligger då utdelning utbetalas till någon, som på avstämningsdagen varit införd i aktieboken, ehuru denna utbetalning jämlikt anteckning i mandatförteckningen i stället bort ske till den däri införde.

§ 2. Gällande bestämmelser rörande skattskyldighet för utdelning från aktiebolag

Skattskyldighet för utdelning från aktiebolag kan föreligga dels i form av skattskyldighet till vanlig inkomstskatt och dels i form av skattskyldighet till kupongskatt. Skattskyldighetsreglerna i fråga om dessa olika skatteformer kunna sägas komplettera varandra, så att i princip skattskyldighet föreligger för all aktieutdelning, oberoende av vem som åtnjutit den; det är blott sättet för skattskyldighetens realiserande som kan vara olika.

I. Skattskyldighet till vanlig inkomstskatt

För att en person skall kunna beskattas för viss intäkt fordras att han under beskattningsåret åtnjutit eller skall anses ha åtnjutit intäkten. I och för bestämmande av det beskattningsår, varunder intäkt skall anses ha åtnjutits, meddelas i 41 § KL vissa allmänna föreskrifter, vilka avse jämväl det fall då intäkten utgöres av aktieutdelning. Bestämmelser om vem som skall anses ha åtnjutit utdelning å aktie ha meddelats i punkt 3 anv. till 38 § KL. Nu berörda stadganden i KL gäl-

²⁴ Prop. 1970:99, sid. 129.

²⁵ Prop. 1970:99, sid. 105 (jfr sid. 32 och 62), 106, 107, 121, 122.

²⁶ Jfr prop. 1970:99, sid. 126.

la jämlikt 2 § och 3 §, andra stycket, SI även vid taxeringen till statlig inkomstskatt.

Sedan med ledning av nu angivna bestämmelser blivit fastställt vem som under beskattningsåret skall anses ha åtnjutit viss utdelning, återstår att avgöra huruvida denne är för utdelningen skattskyldig till vanlig inkomstskatt. Huvudreglerna härom återfinnas i 53 § KL och 6 § SI.

Här omförmälda regler gälla all utdelning och således även utdelning från avstämningsbolag.

A. Bestämmelserna i 38 och 41 §§ kommunalskattelagen jämte anvisningarna därtill

I 41 § KL meddelas en regel för bestämmande av det beskattningsår, varunder en intäkt skall anses åtnjuten. 41 § första stycket avser sådana fall, då fråga är om inkomst av rörelse eller om sådan inkomst av jordbruksfastighet, som redovisas enligt bokföringsmässiga grunder, medan andra stycket avser övriga fall. Det är alltså vad i 41 § andra stycket stadgas som bör gälla i här förevarande fall.

Enligt detta stadgande, vilket således bl a gäller vid aktieutdelning, skall intäkten anses ha åtnjutits under det beskattningsår, under vilket intäkten blivit för den skattskyldige tillgänglig för lyftning.

I punkt 2 anv. till 41 § KL förtydligas denna föreskrift sålunda, att såsom allmän regel gäller att inkomst skall anses ha åtnjutits under det år, då densamma från den skattskyldiges synpunkt är att anse såsom verkligen förvärvad och till sitt belopp känd. Detta är framför allt förhållandet, tillägges i anvisningspunkten, då inkomsten av den skattskyldige uppburits eller blivit för honom tillgänglig för lyftning.

Ehuru i 41 § KL och anv. därtill endast talas om det beskattningsår, under vilket en intäkt skall anses åtnjuten, läser vara uppenbart att samma regler böra äga tillämpning vid bestämmandet av den tidpunkt under beskattningsåret, då en intäkt skall anses ha åtnjutits.

41 § KL med anv. anger alltså den tidpunkt, vid vilken en intäkt skall anses åtnjuten. I punkt 3 anv. till 38 § KL meddelas i fråga om uppburit utdelning, som ej utgör intäkt av rörelse, en bestämmelse som fastställer *vem* som skall upptaga denna utdelning såsom intäkt, d v s vem som skall anses ha åtnjutit utdelningen. Enligt sagda anvisningspunkt gäller som huvudregel att avkastning av svenska aktier skall i angivna fall upptagas såsom intäkt av kapital för den som var ägare av (utdelnings-)kupongen eller eljest hade rätt till utdelningen när denna blev tillgänglig för lyftning. Härutöver meddelas i 38 § och punkt 3 anv. därtill vissa bestämmelser avseende sådana fall, då utdelningsrätten skilts från aktien.

När kuponger utfärdats till aktiebrev avgöres alltså frågan om vem som skall anses ha åtnjutit utdelningen med hänsyn tagen uteslutande till äganderätten till kupongen; vem som var ägare av aktien saknar härvidlag betydelse. Detta torde ock vara en naturlig följd av de bestämmelser i lagen om skuldebrev, varom ovan varit tal och som medföra att kupongen blir bärare av utdelningsrätten. Därest kuponger icke utfärdats — något som hittills endast i undantagsfall förekommit —

anses utdelningen ha åtnjutits av den som ”eljest”, d v s å annan grund än kuponginnehav, hade rätt till utdelningen när denna blev tillgänglig för lyftning. I detta fall blir tydligtvis, på sätt tidigare framhållits, rätten till utdelningen i allmänhet beroende av äganderätten till aktien vid angivna tidpunkt; någon annan legitimation beträffande rätten till utdelningen finnes ju i regel ej i detta fall. Skulle emellertid rätten till utdelningen ha skilts från äganderätten till aktien och tillagts annan än aktieägaren, t ex på grund av bestämmelse i testamente eller gåvobrev, blir det naturligtvis den sålunda berättigade och icke aktieägaren som får anses ha åtnjutit utdelningen när denna blev tillgänglig för lyftning.

B. Bestämmelserna i 53 § kommunalskattelagen och 6 § förordningen om statlig inkomstskatt

53 § KL och 6 § SI ange förutsättningarna för att den, som anses ha under beskattningsåret åtnjutit utdelning, skall vara skyldig att härför erlägga vanlig inkomstskatt. Enligt bestämmelserna i dessa paragrafer åligger sådan skattskyldighet i princip — åtskilliga undantag finnas men lämnas i detta sammanhang å sido — följande skattesubjekt:

1) Fysisk person för utdelning som av honom förvärvats under tid då han varit bosatt här i riket eller här stadigvarande vistats.

2) Svenska aktiebolag och ekonomiska föreningar m fl juridiska personer för all utdelning.²⁷ Enligt 53 § 2 mom. KL gäller dock att bl a vanliga handelsbolag, kommanditbolag och rederier (partrederier) icke taxeras utan deras inkomst hänföres till de särskilda delägarnas inkomst.

3) Oskift dödsbo efter fysisk person beträffande *dels* utdelning som under dödsåret uppburits av den avlidne medan han var bosatt eller stadigvarande vistades i Sverige och *dels*, därest den avlidne vid frånfället var bosatt eller stadigvarande vistades i Sverige, för av dödsboet därefter uppburen utdelning.²⁸ Enligt 53 § 3 mom. fjärde stycket och punkt 4 anv. till 53 § skall dock beträffande dödsbo med viss större inkomst eller viss större förmögenhet taxeringen av dödsboet såsom självständig skattskyldig upphöra — därest ej dispens meddelas — från och med det taxeringsår som följer närmast efter fjärde kalenderåret efter det kalenderår, då dödsfallet inträffade. Från och med sagda taxeringsår skall i stället tillämpas ovan berörda bestämmelse om handelsbolag, d v s dödsboets inkomst skall hänföras till de särskilda delägarnas inkomst.

II. Skattskyldighet till kupongskatt

Rörande skattskyldighet till kupongskatt stadgas i 4 § av gällande kupongskatteförordning (KupF), utfärdad den 20 november 1970. Enligt däri meddelade bestämmelser, vilka gälla utdelning från såväl avstämningsbolag som andra bolag, föreligger skyldighet att utgöra kupongskatt i följande fall:

²⁷ Betr. undantag från denna skattskyldighet hänvisas till 54 § KL och 7 § SI.

²⁸ Jfr *Sandström* i Svensk Skattetidning 1954, sid. 15.

1) Då den utdelningsberättigade är fysisk person, som ej är bosatt eller stadigvarande vistas här i landet, oskiftat dödsbo efter sådan person,²⁹ utländskt bolag eller därmed likställd juridisk person,³⁰ dock endast under förutsättning att utdelningen ej är hänförlig till inkomst av rörelse som bedrivits här.

2) Då utdelning tillkommer ”handelsbolag, kommanditbolag,³¹ rederi och dödsbo, på vilket enligt 53 § 3 mom. fjärde stycket KL . . . skall tillämpas bestämmelserna om handelsbolag” och då en del av denna utdelning — utan att vara hänförlig till inkomst av rörelse som bedrivits här i riket — belöper på delägare som ej är bosatt eller stadigvarande vistas här. För angivna del av utdelningen är bolaget eller rederiet eller det här avsedda dödsboet — oaktat detsamma icke taxeras till vanlig inkomstskatt för återstående del av utdelningen — skattskyldigt till kupongskatt.

3) Då fråga är om utdelningsberättigad som genom annat fång än arv eller testamente innehar rätt till utdelningen utan att ha förvärvat även aktien. Här stadgade skattskyldighet till kupongskatt åvilar jämväl den som för utdelningen är skattskyldig till vanlig inkomstskatt, och i dylikt fall kan alltså såväl kupongskatt som vanlig inkomstskatt uttagas. Ett par undantag ha dock gjorts från ifrågasvarande i Kup F stadgade skattskyldighet.

4) Då fråga är om utdelningsberättigad, som innehar aktie under sådana förhållanden att annan därigenom obehörigen beredes förmån vid taxering till inkomstskatt eller vinner befrielse från kupongskatt.

Nu återgivna bestämmelser anknyta till det däri nyttjade uttrycket ”utdelningsberättigad”. Med avseende å innebörden av detta uttryck hänvisas till framställningen under § 3, II, B 2).

Kupongskatt utgår enligt 5 § KupF med 30 procent av utdelningen.

III. Särskilda undantag från bestämmelserna om skattskyldighet

Från ovan angivna regler angående skattskyldighet för aktieutdelning ha i skattelagarna, på sätt ovan anmärkts, olika undantag gjorts. Härutöver kunna ytterligare undantag från dessa regler föranledas av de avtal till undvikande av dubbel-skattning, som Sverige ingått med främmande makter. Därvid är regelrätt fråga om undantag från bestämmelserna rörande kupongskatts utgörande, antingen i så

²⁹ Härmed måste åsyftas oskiftat dödsbo efter person, som vid sitt frånfälle icke var bosatt här i riket och ej heller stadigvarande vistades här. Jfr *Sandström* i Svensk Skattetidning 1944, sid. 177, och 1954, sid. 30—31.

³⁰ Jfr 16 § 2 mom. SI.

³¹ Lagstiftaren har alltså här upptagit kommanditbolaget såsom en särskild bolagsform vid sidan av handelsbolaget i trots av att kommanditbolaget endast är ett särskilt slag av handelsbolag. Visserligen plägar i dagligt tal kommanditbolaget omnämnas som om det vore en från handelsbolaget fristående bolagsform, men detta oegentliga uttryckssätt hör givetvis icke hemma i en författningstext. När i KL kommanditbolaget ansetts böra omnämnas jämte handelsbolaget nyttjas däri uttrycket ”vanliga handelsbolag, kommanditbolag”, varvid med ”vanliga handelsbolag” avses sådana som ej äro kommanditbolag; se t ex 53 § 2 mom. KL. Eljest användes blott uttrycket handelsbolag, vilket då inbegriper kommanditbolagen; se 35 § 3 mom., första, sjätte och sjunde styckena KL.

måtto att kupongskattens belopp nedsättes eller så, att befrielse från kupongskatt i vissa fall inträder. Om i dylikt fall den utdelningsberättigade kan tillgodoses endast genom restitution, skall dock kupongskatt alltid uttagas med 30 %, 3 § kupongskattekungörelsen den 26 februari 1971 (KupK).

Jämlikt lagen den 16 december 1966 med vissa bestämmelser om immunitet och privilegier kan vidare undantag ske från reglerna om skattskyldighet, och detta såväl beträffande skattskyldigheten till vanlig inkomstskatt som skattskyldigheten till kupongskatt. Det är här bl a fråga om Förenta Nationerna och vissa internationella organisationer samt däri tjänstgörande representanter eller ledamöter eller därvid anställd personal.

§ 3. Tillämpningen av skattskyldighetsreglerna då fråga är om utdelning från bolag, underkastade lagen om förenklad aktiehantering

I. Uttalanden under förarbetena till kupongskatteförordningen

Frågan om skattskyldighet för utdelning, uppburen från avstämningsbolag, var föremål för diskussion i en inom finansdepartementet upprättad, i september 1969 dagtecknad PM med förslag till ny kupongskatteförordning. Visserligen var därvid fråga om skattskyldigheten till kupongskatt, men i promemorian utgick man ifrån att i sådant hänseende skulle bestämmelserna i KL gälla så vitt fråga var om tidpunkten för skattskyldighetens inträde eller om vem som skulle anses ha åtnjutit utdelningen. Det blev följaktligen KL:s härom meddelade bestämmelser som därvidlag diskuterades i berörda promemoria.

I promemorian, som upprättades på grundval av fondbörsutredningens förslag — någon proposition med förslag till lag om förenklad aktiehantering hade ännu ej avlåtits då promemorian upprättades — erinras först, ehuru mycket korfattat, om stadgandena i 41 § och punkt 3 anv. till 38 § KL; bestämmelserna i punkt 2 anv. till 41 § beröras däremot ej. Därefter omnämnes en av fondbörsutredningen föreslagen bestämmelse, som förklaras ha inneburit att den som på avstämningsdagen vore införd i aktieboken hade rätt att erhålla utdelningsbeloppet³² — ett ej fullt korrekt återgivande av utredningens förslag.³³

I anslutning härtill göres följande uttalande: Med all sannolikhet komme några dagar att förlöpa innan utdelningsbeloppen hunne bli ”distribuerade”. Under dessa dagar kunde utdelningen inte uppbäras av den utdelningsberättigade. Det kunde således hända att den inte vore tillgänglig för lyftning förrän utbetalningen verkställdes eller beloppet krediterades den utdelningsberättigades konto. Då emellertid utdelningen enligt fondbörsutredningens förslag utbetalades endast till den som avstämningsdagen vore införd i aktieboken, utgjorde avstämningsdagen i realiteten

³² Jfr prop. 1970:134, sid. 20.

³³ Fondbörsutredningens förslag (9 §) lydde sålunda: ”Aktieägares rätt att efter beslut om vinstutdelning... erhålla utdelningsbelopp... utövas av den som är införd i aktieboken eller i förteckning enligt 8 § på dag som skall anges i beslutet”. — Med ”förteckning enligt 8 §” avses vad i denna framställning kallats mandatförteckning.

lyftningsdagen, även om själva "distributionen" skedde under vissa dagar eller viss tidsperiod.

I promemorian diskuteras härefter frågan om vem som i avstämningsbolag skall anses vara utdelningsberättigad på avstämningsdagen ävensom avstämningsdagens betydelse för skattskyldigheten för utdelning samt betydelsen för denna skattskyldighet av registreringer i aktiebok eller mandatförteckning. Det framhålls att sistnämnda registrering gäve legitimation att erhålla utdelningsbelopp. Normalt var det aktieägaren som genom registrering ägde sådan rätt. Hade aktien överlåtit, skulle utdelningen räknas som intäkt för den som hade att lyfta utdelningen då denna blev tillgänglig för lyftning. Den som inte senast avstämningsdagen anmält sig för införing i aktieboken bleve alltså inte behörig att motta utdelningsbelopp. Då uppstode frågan om den tidigare aktieägaren alltjämt borde anses vara skattskyldig för utdelningen, "särskilt om man beaktar den omständigheten att aktien före avstämningsdagen försäljes inklusive utdelning".

I promemorian förklaras att den civilrättsliga sidan av förhållandet mellan den nye och den gamle aktieägaren inte skulle beröras. Dittillsvarande skattelagstiftning hade inte behövt beakta det fall att aktieägare, som överlåtit aktien utan att förbehålla sig rätten att lyfta utdelningen, ändå toge emot utdelningen. Det vore emellertid ogörligt att i denna situation försöka bestämma "skattskyldigheten till utdelningen" med hänsyn till bakomliggande civilrättsliga normer. "För vinnande av överensstämmelse mellan det faktiskt föreliggande läget och skattekonsekvenserna torde skattskyldigheten för berörda utdelning böra definieras mera begränsat än de civilrättsliga bedömanden om rätten till en sådan utdelning". Vidare anföres i promemorian: Beskattningsreglerna för utdelning i fall där överlåtaren av aktien kvarstår i registret även efter det han överlåtit aktier och på grund därav uppbär utdelning bör vara ändamålsenlig och leda till en likformig beskattning. Den i anvisningarna till 38 § punkt 3 första stycket KL använda lokutionen "... densamma upptages såsom intäkt av kapital för den som var ägare av kupongen eller *eljest hade rätt till utdelningen, när denna blev tillgänglig för lyftning*" torde i nu angivna fall vara tillämplig. Vid en sådan tolkning skulle den gamle ägaren av aktien böra skatta för utdelningen i fråga. Frånsett alla civilrättsliga konsekvenser syntes det således lämpligt, att den som avstämningsdagen vore införd i aktieboken även borde vara skyldig att ta upp utdelningen såsom intäkt i sin deklaration.

I avgivet remissyttrande ansåg sig kammarrätten, ehuru med tvekan, kunna biträda ståndpunkten att den registrerade aktieägaren skulle anses skattskyldig för utdelningen. Dock ansåg kammarrätten att punkt 3 första stycket av anv. till 38 § KL icke utan vidare kunde tolkas på det sätt som kommit till uttryck i promemorian. Kammarrätten förordade därför en omarbetning av nämnda anvisningspunkt, därvid i denna borde införas en direkt föreskrift om att skattskyldig för utdelningen från avstämningsbolag vore den som på avstämningsdagen vore införd i aktieboken.³⁴

³⁴ Prop. 1970:134, sid. 21.

Värdepapperskonsortiet reserverade sig mot promemorians tolkning av anv. till 38 § KL, resulterande i beskattning av person, som visserligen erhållit utdelning men som på grund av civilrättsliga regler eller avtalsmässig förpliktelse överlämnat utdelningen till den som på avstämningsdagen vore aktiens rätte ägare. Eftersom det inte förelåge tvingande regel att aktieägare skulle låta införa sig i aktieboken eller avföra sig därur, måste enligt konsortiet det värde man ville tillägga en sådan presumtion vara begränsat. Presumtionen måste med andra ord kunna motbevisas under åberopande av de faktiska förhållanden som förelåge. Konsortiet förutsatte att så komme att ske i ett mycket stort antal fall.³⁴

Departementschefen har i detta sammanhang några kortfattade uttalanden.³⁵ Han förklarar sig först vilja understryka ”att regeln i förslaget om förenklad aktiehantering om att den som är införd i aktieboken eller förteckningen över andra utdelningsberättigade än aktieägare är av civilrättslig karaktär”. I detta uttalande ha tydligen några ord fallit bort, vilket gör uttalandet föga begripligt. Förmodligen har dock departementschefen velat säga att den regel, enligt vilken den som är införd i aktieboken eller berörda förteckning skall anses vara behörig att mottaga utdelning, är av civilrättslig karaktär.

Departementschefen uttalar härefter att införing i aktieboken otvivelaktigt skapade en rätt att uppbära aktieutdelning, jämförlig med den rätt som för det dåvarande ”åvilade” kuponginnehavare sedan beslut om aktieutdelning meddelats. Det vore inte meningen att utsträcka skattskyldigheten för den registrerade längre än den skattskyldighet som åvilade kuponginnehavaren. Självfallet borde den som vore registrerad kunna få motbevisa sin äganderätt och därmed även sin skattskyldighet, liksom även rätt borde föreligga för annan att föra talan mot den registrerade om bättre rätt till utdelningen. Departementschefen ansåge således att bestämmelsen i punkt 3 första stycket anv. till 38 § KL jämförd med 22 § förslaget³⁶ till lag om förenklad aktiehantering borde läsas så att den som hade rätt till utdelningen i bolag på vilka lagen vore tillämplig vore den som på avstämningsdagen vore införd i aktieboken. Detta vore emellertid endast en presumtion som den registrerade måste ha rätt att motbevisa. Hur stort mått av bevisning som krävdes finge avgöras med hänsyn till omständigheterna. Med den sålunda redovisade inställningen ansåge departementschefen inte nödvändigt att ändra anvisningspunkten i KL.

I annat sammanhang berör departementschefen det fall, då någon som avhänt sig sina aktier jämte utdelningsrätten inte meddelat detta till värdepapperscentralen. Han framhåller därvid att så länge den tidigare ägaren står kvar i aktieboken utan att den nye ägaren anmält förvärvet, riskerade den förstnämnde att i skattskyldighetsavseende bli behandlad som aktieägare ”och får således besväret med att bevisa att han inte var aktieägare på avstämningsdagen”.³⁷

³⁵ Prop. 1970:134, sid. 42.

³⁶ Härmed åsyftas tydligen det i prop. 1970:99 framlagda förslaget till AHL. Den däri föreslagna 22 § återgår oförändrad i den slutliga lagtexten.

³⁷ Prop. 1970:134, sid. 44.

II. Skattskyldighetens utformning

A. Tidpunkten, då utdelning skall anses åtnjuten

Vad angår frågan om den tidpunkt, vid vilken utdelning från avstämningsbolag skall anses åtnjuten, lär det vara tydligt att man i detta fall näppeligen kan tala om någon dag, då ifrågavarande utdelning blivit tillgänglig för lyftning. Utdelningen får icke lyftas vare sig hos värdepapperscentralen eller hos bolaget, utan tillställas vederbörande genom värdepapperscentralens försorg. Allra minst kan sägas att utdelningen blivit tillgänglig för lyftning å avstämningsdagen. På sätt köplagsakkunniga påpekat i sitt remissyttrande över förslaget till AHL kan aktieägaren i de flesta fall uppenbarligen icke påräkna eller ens kräva att beloppet utbetalas denna dag.³⁸ Å denna grund uttalas ock i utredningspromemorian att det ”kunde hända” att utdelningen inte vore tillgänglig för lyftning på avstämningsdagen. Icke desto mindre förklaras därpå i promemorian att avstämningsdagen ”i realiteten” utgjorde lyftningsdagen — ett uttalande, vars oriktighet lär vara uppenbar, hur man än vill uppfatta uttrycket ”lyftningsdag”. Departementschefen har icke uttalat sig om förevarande spörsmål, men har tydligen utgått ifrån att utdelningen finge anses åtnjuten på avstämningsdagen.

Frågan om den tidpunkt, då utdelningen skall anses åtnjuten, måste givetvis, så vitt fråga är om skattskyldigheten till vanlig inkomstskatt, avgöras enligt de i KL därom meddelade bestämmelserna. På sätt förut framhållits få dessa bestämmelser anses avgörande jämväl då fråga är om skattskyldighet till kupongskatt; såväl i utredningspromemorian som i departementschefens uttalanden har man utgått ifrån att så vore fallet.

I fråga om bestämmelserna i KL är till en början tydligt att, eftersom utdelning från avstämningsbolag icke kan sägas bli tillgänglig för lyftning, man icke kan tillämpa den i promemorian åberopade regel som meddelats i 41 § KL och som innebär att intäkt skall anses åtnjuten då den blivit tillgänglig för lyftning. Emellertid har denna regel i punkt 2 anv. till 41 § förtydligats därhän att intäkt skall anses åtnjuten under det år, då densamma från den skattskyldiges synpunkt är att anse såsom verkligen förvärvad och till sitt belopp känd. Detta måste, såsom förut påpekats, även gälla vid bestämmandet av den tidpunkt under året, då intäkten skall anses ha åtnjutits.

Beträffande avstämningsbolag gäller enligt 24 § AHL att utdelningen förfaller till betalning på avstämningsdagen — låt sedan vara att den i regel utbetalas å en senare dag. Då utdelningen sålunda förfaller till betalning på avstämningsdagen — en dag som i allmänhet infaller senare än den dag, då beslut om utdelning fattas — måste tydligtvis utdelningen anses denna dag vara från den skattskyldiges synpunkt verkligen förvärvad och till sitt belopp känd. Följaktligen bör utdelning från avstämningsbolag få anses vara åtnjuten på avstämningsdagen, oaktat den ofta ej då utbetalas.

³⁸ Prop. 1970:99, sid. 119.

Man torde sålunda, ehuru å annan grund än i utredningspromemorian åberopats, framkomma till samma resultat som däri torde vara åsyftat. Vare sig fråga är om kupongskatt eller vanlig inkomstskatt får utdelning från avstämningsbolag anses åtnjuten på avstämningsdagen.

B. Vem som skall anses ha åtnjutit utdelningen

1) Ställningstagande till uttalandena under förarbetena till kupongskatteförordningen

I utredningspromemorian har gjorts gällande att den som på avstämningsdagen vore införd i aktieboken borde, med bortseende från civilrättsliga regler, anses skattskyldig för utdelningen enär han jämlikt bestämmelsen i punkt 3 första stycket anv. till 38 § KL hade rätt till utdelningen när denna blev tillgänglig för lyftning. I anslutning härtill har departementschefen uttalat att införingen i aktieboken otvivelaktigt skapade en rätt att uppbära utdelning, jämförlig med den rätt som för det dåvarande "åvilade" kuponginnehavare.

På sätt kammarrätten och värdepapperskonsortiet påpekat är det dock uteslutet att av angivna lagrum draga någon sådan slutsats som här skett. Det vill i stället synas som om man här utgått ifrån vad som skulle bevisas. Införingen i aktieboken medför i vart fall icke någon *rätt* att uppbära aktieutdelning och allra minst någon rätt, jämförlig med kuponginnehavares. Denna införelse har enligt 22 § AHL ej annan betydelse än att den sålunda införde i regel blir behörig mottaga utdelning — vilket är något helt annat än att erhålla rätt till utdelningen.³⁹

I fortsättningen av departementschefens anförande har han också frångått sitt nyss återgivna, kategoriska uttalande. Visserligen förklarar han att bestämmelserna i punkt 3 anv. till 38 § KL jämförd med 22 § (förslaget till) AHL borde läsas så, att den som på avstämningsdagen vore införd i aktieboken vore den som hade rätt till utdelningen, men han tillägger nu att detta endast vore en presumtion, som den registrerade måste ha rätt att motbevisa.

Denna ändrade inställning framgår än tydligare när departementschefen i annat sammanhang uttalar att — då någon avhänt sig aktier jämte utdelningsrätten men kvarstode i aktieboken utan att den nye ägaren anmält förvärvet — den förutvarande ägaren finge besväret att bevisa att han icke varit aktieägare på avstämningsdagen. Om någon rätt för den i aktieboken införde att uppbära utdelning är sålunda ej längre tal.

Här må även erinras om vad departementschefen i propositionen med förslag till AHL i förevarande avseende uttalade. I dessa uttalanden, som förut återgivits,⁴⁰ framhöll departementschefen bl a att införingen i aktieboken visserligen grundade

³⁹ Naturligtvis kunde, på sätt kammarrätten förordat, en uttrycklig bestämmelse av den i promemorian angivna innebörden ha meddelats, men så har dess bättre icke skett. En sådan bestämmelse skulle ha medfört att i åtskilliga fall en person beskattats för intäkt, som han aldrig åtnjutit, medan återigen en annan person undgått beskattning för den av honom åtnjutna intäkten. Jfr värdepapperskonsortiets yttrande, återgivet ovan under I.

⁴⁰ Se ovan under § 1, IV.

en presumtion men icke en presumtion rörande vem som vore materiellt berättigad att mottaga utdelningsbelopp utan endast beträffande frågan om vem som vore behörig mottaga utdelning. Han framhöll vidare att förhållandena vid utbetalningen av utdelningen och inte förhållandena på avstämningsdagen vore avgörande för om bolaget handlat i god tro eller inte vid utbetalande av utdelning.

De uttalanden, som i olika sammanhang gjorts under förarbetena, strida mot varandra och låta sig ej förena. Förhållandet torde ha sin förklaring däri, att man under förarbetena till KupF icke hållit i sär två olika spörsmål. Det ena spörsmålet gäller vem som har *rätt till utdelning* och därför är skattskyldig för denna. Det andra gäller vem som är *behörig att mottaga utdelning*; det är därvid närmast fråga om de krav som skola vara uppfyllda för att det utdelande aktiebolaget skall anses ha fullgjort sin skyldighet beträffande utdelningen.

I vart fall lärer av här omförmälda uttalanden ingen klarhet vinnas, när det gäller att avgöra vem som skall anses ha åtnjutit utdelning från avstämningsbolag och således vara skattskyldig därför.

2) *Tillämpning av bestämmelserna i kommunalskattelagen; begreppet utdelningsberättigad i kupongskatteförordningen*

Då det gäller att avgöra vem som är skattskyldig för utdelning från avstämningsbolag torde på anförda skäl kunna bortses från vad därom uttalats i utredningspromemorian och i departementschefens anförande. Så vitt fråga är om skattskyldighet till vanlig inkomstskatt får alltså avgörandet träffas uteslutande med utgångspunkt från bestämmelserna i punkt 3 anv. till 38 § KL. Då motsvarande bestämmelser saknas i KupF lärer vidare även här få antagas att, på sätt tidigare framhållits, berörda bestämmelser i KL skola gälla jämväl i fråga om skattskyldigheten till kupongskatt. Beträffande vissa speciella fall ha dock särskilda bestämmelser meddelats i KupF.

Av bestämmelserna i punkt 3 anv. till 38 § KL följer att, eftersom inga kuponger förekomma vid avstämningsbolag, utdelningen skall upptagas såsom intäkt för den som "eljest" — d v s å annan grund än att han varit ägare av kupongen — hade rätt till utdelningen "när denna blev tillgänglig för lyftning". Lagstiftaren har här anknutit till avfattningen av 41 § andra stycket KL, vari anges att intäkt skall anses ha åtnjutits under det år då den blev tillgänglig för lyftning; en dylik anknytning var naturlig eftersom vid KL:s tillkomst den av ett bolag beslutade utdelningen alltid var, förr eller senare, tillgänglig för lyftning. Då fråga är om avstämningsbolag kan emellertid utdelningen icke sägas bli tillgänglig för lyftning, och denna i punkt 3 anv. till 38 § KL angivna förutsättning är således ej för handen beträffande utdelning från dessa bolag.

Vad lagstiftaren åsyftat med berörda i lagrummet nyttjade uttryck är emellertid endast att anknyta till den tidpunkt då utdelningen skall anses ha åtnjutits. Beträffande avstämningsbolag lärer, på sätt ovan påpekats, en tillämpning av bestämmelserna i punkt 2 anv. till 41 § KL leda till, att utdelning därifrån får anses åtnjuten på avstämningsdagen. Det synes då befogat att beträffande avstämningsbo-

lag tolka stadgandet i punkt 3 anv. till 38 § sålunda, att utdelning från dylika bolag skall upptagas såsom intäkt för den som på avstämningsdagen hade rätt till utdelningen. Det är alltså denne som, om han i övrigt uppfyller härför uppställda förutsättningar, blir skattskyldig för utdelningen.

Tidigare har framhållits att rätt till utdelning å aktier i avstämningsbolag tillkommer den, som är ägare av aktien vid den avgörande tidpunkten, dock endast under förutsättning att rätten till utdelningen icke skilts från äganderätten till aktien. Om på avstämningsdagen rätten till utdelningen icke är skild från äganderätten till aktien, är det alltså aktieägaren som blir skattskyldig för utdelningen. Hurvida denne aktieägare även införts i aktieboken är därvidlag utan betydelse.

Den skattskyldighet för utdelningen, som under angiven förutsättning åvilar aktiens ägare, kvarstår givetvis oförändrad, oberoende av det sätt varå aktieägaren disponerar över aktien. Även om behörigheten att uppbära utdelningen tillkommer annan än aktieägaren bör det sagda gälla så länge utdelningsrätten alltjämt är knuten vid äganderätten till aktien. Olika fall av här avsett slag omnämnas i 12 § AHL och må i detta sammanhang något beröras.

Om annan person erhållit aktieägarens uppdrag att för dennes räkning uppbära utdelning är självfallet att detta ej påverkar aktieägarens skattskyldighet. Har aktie pantsatts och därvid även utdelningen pantförskrivits, bör skattskyldigheten för utdelningen ändock åvila aktieägaren. Den utdelning, panthavaren uppbär, kommer också aktieägaren till godo i form av fullgjord betalning av skuld eller skuldränta eller ock, vilket ej sällan förekommer, genom att utdelningsbeloppet tillställs honom av panthavaren.⁴¹ När förmyndare uppbär utdelning å myndlingen tillhöriga aktier är det givetvis myndlingen som i egenskap av aktiernas ägare är skattskyldig för denna utdelning. Lika uppenbart är att, då god man förordnats och uppbär utdelning för annans räkning å denne tillhöriga aktier, det är den sålunda företrädde som i egenskap av aktieägare är skattskyldig för utdelningen.

Då en person avträtt sin egendom till konkurs och aktier ingå i konkursboet är konkursgäldenären alltjämt ägare till dessa aktier så länge konkursboet icke avhänt sig aktierna. Rörande skattskyldigheten för utdelning å dylika aktier har dock tidigare tvekan rått i rättspraxis. Numera torde emellertid rättspraxis' ståndpunkt vara otvetydig, i det att konkursbo förklarats icke vara skattskyldigt för bl a uppburen utdelning.⁴² Vid sådant förhållande måste skattskyldigheten för utdelningen åvila konkursgäldenären, som ju ock är aktiernas ägare. Utdelningen får även anses ha kommit konkursgäldenären till godo, eftersom den ingår i de medel som skola nyttjas till betalning av hans skulder. Att endast konkursförvaltaren äger lyfta utdelningen ifråga påverkar ej konkursgäldenärens skattskyldighet. Än mindre har betydelse om konkursgäldenären införts eller icke införts i aktieboken.

Då aktier utmåtts eller blivit föremål för kvarstad har därmed ännu ej någon

⁴¹ Jfr prop. 1970:99, sid. 19.

⁴² R. 1955, ref. 21. Jfr Riksskattenämndens Meddelanden 1956, 1:10. — I båda dessa fall förklarade regeringsrätten att konkursbo icke vore skattskyldigt för inkomst.

ändring skett beträffande äganderätten till aktierna. Den, hos vilken exekutionen företagits, bör därför fortfarande vara skattskyldig för den å aktierna utfallande utdelningen, oaktat han ej själv får uppbära den. Utdelningen kommer honom också indirekt till godo på samma sätt som i det sist angivna fallet.

De nu berörda fallen ha varit sådana, då utdelningsrätten icke skilts från äganderätten till aktien. Skattskyldigheten måste då anses åvila den som varit aktiens ägare på avstämningsdagen. Därest åter rätten till utdelningen skilts från äganderätten till aktien och på avstämningsdagen tillkommer annan än aktieägaren, blir läget ett annat. Ett dylikt skiljande av utdelningsrätten från äganderätten till aktien kan naturligtvis äga rum även när fråga är om avstämningsbolag, oberoende av att utdelningskuponger då ej finnas. Uppdelning på olika händer av utdelningsrätt och äganderätt till aktie kan ske genom bestämmelse i testamente eller gåvobrev — fallet omnämnes i 12 § AHL — men kan även ske därigenom att aktieägaren överlåter utdelningsrätten å annan för längre eller kortare tid men själv behåller aktien eller ock överlåter aktien men förbehåller sig utdelningsrätten under viss tid.

Det är tydligt att när på dylikt sätt utdelningsrätten skilts från äganderätten till aktien kan icke aktieägaren anses skattskyldig för utdelningen, eftersom han icke har rätt till denna utdelning på avstämningsdagen — han må sedan vara införd i aktieboken eller icke. Då rätten till utdelningen i stället tillkommer den som förvärvat eller behållit denna rätt, blir det givetvis den sålunda utdelningsberättigade som är skattskyldig för utdelningen, förutsatt att han på avstämningsdagen alltjämt innehar utdelningsrätten.

Sammanfattningsvis kan således sägas att skattskyldighet för utdelning å aktie i avstämningsbolag i regel åvilar den som på avstämningsdagen är ägare av aktien men att, om utdelningsrätten skilts från äganderätten till aktien, skattskyldigheten åvilar den som på avstämningsdagen äger utdelningsrätten.

För frågan om vem skattskyldigheten i det ena eller andra fallet åligger är den införing i aktieboken, som kan ha verkställts, utan betydelse. Denna införing skapar icke i och för sig någon äganderätt till aktie eller någon rätt till utdelning.

Vad sålunda sagts om skattskyldighet för utdelning från avstämningsbolag bör i enlighet med det tidigare anförda gälla såväl beträffande skattskyldighet till vanlig inkomstskatt som beträffande skattskyldighet till kupongskatt. För att beteckna den, som skattskyldighet till kupongskatt åvilar, användes i KupF, såväl då fråga är om avstämningsbolag som då fråga är om andra bolag, uttrycket *utdelningsberättigad*. En definition av begreppet utdelningsberättigad har jämväl lämnats i 2 § KupF, men denna definition har beträffande avstämningsbolagen erhållit en föga lyckad avfattning.

Enligt sagda paragraf skall i KupF med utdelningsberättigad förstås den som är berättigad att lyfta utdelning för egen del vid utdelningstillfället; med utdelningstillfälle åsyftas enligt samma paragraf, så vitt fråga är om avstämningsbolag, dagen för avstämningsdagen. Följaktligen skall i KupF, när fråga är om

utdelning från avstämningsbolag, såsom skattskyldig — ty skattskyldighet föreligger enligt 4 § KupF för den utdelningsberättigade — anses den som under de i 4 § angivna förutsättningar är berättigad att lyfta utdelning för egen del på avstämningsdagen.

I fråga om avstämningsbolag lär emellertid, på sätt förut påpekats, någon ”lyftning” av utdelning som regel icke kunna ifrågakomma och allra minst någon lyftning därav på avstämningsdagen. Så som ifrågavarande definition formulerats skulle därför, om definitionen uppfattades i enlighet med dess ordalydelse, i regel icke finnas någon som i avstämningsbolag vore utdelningsberättigad och således ej heller någon som vore skattskyldig till kupongskatt. Detta är naturligtvis icke lagstiftarens avsikt och man nödgas därför, med bortseende från definitionens avfattning, i stället hålla sig till vad lagstiftaren kan antagas ha därmed åsyftat.

I sådant hänseende synes uppenbart att vad lagstiftaren i fråga om avstämningsbolagen velat säga endast är att med utdelningsberättigad i sådant bolag skall förstås den som på avstämningsdagen har rätt till utdelningen.⁴³ Det lär därför vara på detta sätt som definitionen av begreppet utdelningsberättigad får uppfattas när fråga är om avstämningsbolag.

Därmed har man också anknutit till stadgandet i punkt 3 anv. till 38 § KL, vilket ju även, enligt vad uttalandena under förarbetena utvisa, varit lagstiftarens avsikt.⁴⁴ Någon avvikelse från vad ovan sagts i fråga om skattskyldighet för utdelning från avstämningsbolag kan därför ej anses åsyftad genom det sätt, varå begreppet utdelningsberättigad definierats i KupF.

§ 4. Bestämmelser om innehållande av kupongskatt

I. *Vem som skall innehålla kupongskatt*

Beträffande kupongskattens utgörande framgår av 7 § KupF att detta skall ske genom att kupongskatt innehålls av den som har att utbetala utdelning. Eftersom det städse är värdepapperscentralen som utbetalar utdelning från avstämningsbolag borde det således vara värdepapperscentralen som hade att i förekommande fall innehålla kupongskatt å utdelning från sådana bolag. Så är naturligtvis också i regel förhållandet. Vid en jämförelse mellan 7 och 12 §§ KupF framgår emellertid att ett undantag gjorts, icke från värdepapperscentralens skyldighet att utbetala utdelning men från dess skyldighet att därvid innehålla kupongskatt.

⁴³ När definitionen återges på ovan angivet sätt saknas givetvis anledning att laborera med uttrycket ”för egen del” — ett uttryck som för övrigt medför att definitionen i 2 § KupF ej inbegriper den, som väl har rätt till utdelningen men ej är berättigad att uppbära den ”för egen del”, såsom fallet är t ex med omyndig.

⁴⁴ I utredningspromemorian förekommer sålunda ett uttalande som, ehuru oklart formulerat, ger vid handen att uttrycket ”utdelningsberättigad” varit avsett att ha samma innebörd som uttrycket ”den som... i egenskap av ägare av den till aktien hörande kupongen eller eljest är berättigad lyfta utdelning”. I prop. 1970:134, sid. 53, har detta uttalande återgivits såsom en del av departementschefens anförande, ehuru med något ändrad formulering och på ett svårförståeligt sätt.

Därest inhemsk aktieförvaltare registrerats enligt 16 § första stycket AHL skall nämligen denne enligt 12 § KupF bl a fullgöra vad som eljest är beträffande värdepapperscentralen föreskrivet i fråga om kupongskatts innehållande. Härav måste då följa att värdepapperscentralen, vid utbetalning av utdelning till sådan förvaltare, icke skall ingå på någon prövning av, huruvida kupongskatt bör innehållas. Utdelningsbeloppen böra alltså levereras till förvaltaren utan att någon kupongskatt därvid avdragits. Det ankommer sedan å förvaltaren att, när han i sin tur utbetalar utdelningen till dem som lämnat honom förvaltningsuppdrag, därvid pröva om kupongskatt skall innehållas och i förekommande fall innehålla sådan skatt.⁴⁵

Något motsvarande undantag har däremot icke gjorts i fråga om sådan förvaltare, som är registrerad enligt 16 § andra stycket AHL och som således har uppdrag att i utlandet förvalta aktier, tillhöriga aktieägare som är bosatt utomlands. Vid utbetalning av utdelning till sådan förvaltare har alltså värdepapperscentralen att iakttaga bestämmelserna om innehållande av kupongskatt; hur därvid skall förfaras anges i 3 § KupK (jämför nedan under III).

Skyldighet att innehålla kupongskatt åvilar således värdepapperscentralen utom i det fall att inhemsk aktieförvaltare registrerats enligt 12 § AHL. Har sådan registrering skett, är det aktieförvaltaren som skyldigheten att innehålla kupongskatt åligger.

II. Uppgifter till ledning för bedömandet om kupongskatt skall innehållas

För att värdepapperscentralen skall kunna bedöma, huruvida skattskyldighet till kupongskatt föreligger, har i 7 § KupF ålagts den, som begär införing i aktiebok eller mandatförteckning, att i samband därmed avge skriftlig uppgift varav kan inhämtas om sådan skattskyldighet är för handen. Vid begäran om införing i mandatförteckning läser dock gälla, på sätt framgår av ett uttalande av departementschefen, att uppgift som nu sagts endast skall avgivas av den som kan anses som "presumtiv utdelningsberättigad". Departementschefen tillägger — uttalandet har förut återgivits — att i sådana fall, då aktieägaren avhånt sig aktiens avkastningsrätt eller då genom gåvo- eller testamentsvillkor äganderätten tillagts en person och avkastningen en annan, skall uppgiften således avse avkomsttagaren.⁴⁶

Jämlikt 12 § KupF skall emellertid, då inhemsk aktieförvaltare registrerats, ifrågavarande uppgifter i stället lämnas till denne av dem, vilkas aktier han förvaltar.⁴⁷ I fråga om tidpunkten, då uppgifterna skola avges till förvaltaren, innehåller KupF icke någon föreskrift; den, vars aktier på här avsett vis förvaltas, införes ju icke i aktiebok eller mandatförteckning. Rimligtvis borde dock uppgifterna avges till förvaltaren samtidigt som förvaltningsuppdraget lämnas honom.

Uppgift av ifrågavarande slag skall i övrigt lämnas när värdepapperscentralen

⁴⁵ Jfr prop. 1970:99, sid. 112, prop. 1970:134, sid. 47.

⁴⁶ Prop. 1970:134, sid. 55.

⁴⁷ Jfr prop. 1970:134, sid. 29, 47.

eller den inhemske förvaltaren begär det. Ändras förhållande, varom uppgift lämnats och som är av betydelse för bedömning av frågan om skattskyldigheten till kupongskatt, skall uppgiftslämnaren utan dröjsmål skriftligen anmäla detta till värdepapperscentralen, resp. till den inhemske förvaltaren.

Uppgifterna böra givetvis granskas allteftersom de inkomma. I den mån en uppgift icke utvisar huruvida den däri avsedde är skattskyldig till kupongskatt, bör naturligtvis komplettering infordras. Med ledning av uppgifterna synes omedelbart böra i aktieboken eller mandatförteckningen — eller eventuellt i en särskilt förd förteckning — göras erforderlig anteckning i sådana fall, då kupongskatt skall innehållas. Givetvis är i regel otänkbart att uppskjuta bedömandet härav till det ögonblick då utdelning skall utbetalas.

Enligt 2 § KupK skall värdepapperscentralen liksom inhemska aktieförvaltare hos riksskatteverket kontrollera ifrågavarande uppgifter på tid och sätt som verket bestämmer. Sådan kontroll skall enligt KupK avse utdelningsberättigad "som icke är juridisk person". Med tämlig säkerhet åsyftas med detta uttryck sådan utdelningsberättigad som är fysisk person; varför lagstiftaren här skyggar för uttrycket fysisk person, som dock nyttjas i KupF, är svårförståeligt.

Det är rätt detaljerade föreskrifter som meddelats med avseende å här ifrågavarande uppgifter. Huruvida dessa föreskrifter komma att leda till avsett resultat, återstår att se.

III. I vilka fall kupongskatt skall innehållas

Jämlikt 7 § första stycket KupF skall kupongskatt innehållas så snart ettdera av följande fall är för handen:

1) Vid utbetalning av utdelning framgår ej av tillgänglig uppgift om den utdelningsberättigade att denne ej är skattskyldig (till kupongskatt).

2) Utdelning har ej kunnat ske till följd av bristande uppgift om den utdelningsberättigade.

Ifrågavarande bestämmelser anknyta således, liksom bestämmelserna om skattskyldighet i 4 § KupF, till begreppet utdelningsberättigad; det är uppgifterna rörande dennes person som är avgörande för om kupongskatt skall innehållas. Följaktligen borde, innan frågan om kupongskatts innehållande kan avgöras, av utbetalaren fastställas vem som är utdelningsberättigad, d v s — i enlighet med vad förut anförts angående definitionen därav i 2 § KupF⁴⁸ — vem som på avstämningsdagen är ägare av aktien eller, om utdelningsrätten skilts från aktien, vem som sagda dag äger utdelningsrätten. Det bedömande som härvid kräves sammanfaller givetvis icke med det bedömande som skall ske i fråga om behörigheten att mottaga utdelning. Sådan behörighet kan tillkomma annan än den som i egenskap av aktieägare eller å annan grund har rätt till utdelningen och som alltså är skattskyldig därför.

⁴⁸ Se under § 3, II, B, 2).

Icke desto mindre möter man, när det gäller att fastställa vem som har rätt till utdelningen, samma problem som när det gällde att fastställa vem som var behörig att mottaga utdelning.

Om utbetalaren av utdelning skulle, på sätt enligt ordalagen i 7 § första stycket KupF krävas, vid varje utbetalning definitivt fastställa vem som hade rätt därtill, skulle härav föranledas en högst betydande omgång. Vid varje utdelning finge då verkställas en ingående och tidsödande undersökning, och alla de olägenheter, som man velat undgå vid fastställandet av behörighet att mottaga utdelning, skulle då här återkomma. Ett sådant resultat kan så mycket mindre antagas vara åsyftat som av förarbetena till KupF framgår att lagstiftaren velat undvika att den rationalisering av aktieutdelningar, som man velat ernå genom AHL, äventyrades genom bestämmelser i KupF.⁴⁹

Det synes därför ofrånkomligt att uttrycket utdelningsberättigad, då detta nyttjats i 7 § KupF, där icke kan ha den innebörd som av 2 § framgår och i 4 § avses och således icke kan åsyfta den som på avstämningsdagen faktiskt har rätt till utdelningen. I stället måste antagas att i 7 § berörda uttryck endast åsyftar den som — på motsvarande sätt som gäller vid fastställandet av behörighet att mottaga utdelning — med ledning av för utbetalaren vid utbetalningstillfället tillgängliga upplysningar får antagas ha rätt till utdelningen.

De upplysningar, som härvidlag stå utbetalaren till buds, återfinnas framförallt i aktieboken; det torde ock vara detta förhållande som avsågs när under förarbetena till KupF uttalades att den som på avstämningsdagen vore införd i aktieboken presumades ha rätt till utdelningen. Även i mandatförteckningen införda uppgifter kunna emellertid ha betydelse i förevarande avseende, nämligen när därav framgår att utdelningsrätten skilts från aktieinnehavet och tillkommer annan än aktieägaren. Vidare kunna naturligtvis upplysningar ha erhållits på annat sätt, t ex genom en anmälan från den till utdelningen berättigade när denne är en annan än den i aktieboken eller mandatförteckningen införde. När utdelning utbetalas av inhemsk aktieförvaltare är det givetvis endast upplysningar av sist angivet slag som stå den till buds.

Ehuru bestämmelserna i 7 § första stycket anknyta till begreppet utdelningsberättigad läser således icke kunna krävas att dennes identitet verkligen fastställs. Utbetalaren av utdelning kan icke vara skyldig att sträcka sin undersökning längre än till vad nu berörda upplysningar utvisa.

Först sedan på detta sätt konstaterats vem som får antagas ha rätt till utdelningen uppkommer frågan, huruvida kupongskatt skall innehållas å denna utdelning. Härvid skola då tillämpas de bestämmelser i 7 § KupF, som ovan återgivits, dock att det däri nyttjade uttrycket ”utdelningsberättigad” på anförda skäl får antagas ha en annan innebörd än som i 2 § KupF angives och endast åsyfta den som enligt förhandenvarande upplysningar kan antagas ha rätt till utdelningen.

⁴⁹ Jfr prop. 1970:134, sid. 43.

I första hand skall då kupongskatt innehållas om ej av tillgängliga uppgifter framgår att den, som får antagas ha rätt till utdelningen, ej är skattskyldig till kupongskatt. För kupongskatts innehållande fordras således ej att av berörda uppgifter klart framgår att vederbörande är skattskyldig till sådan skatt. Det är tillräckligt att uppgifterna *icke* utvisa att vederbörande *ej* är skattskyldig till kupongskatt.

Så som ifrågavarande bestämmelse avfattats borde densamma bli tillämplig även i de fall, då värdepapperscentralen utbetalar utdelning till aktieförvaltare, varom förmåles i 16 § AHL; värdepapperscentralen har ju då ingen uppgift som utvisar att den, som kan ha rätt till utdelningen, ej är skattskyldig till kupongskatt. På sätt tidigare framhållits får dock av 12 § KupF anses framgå att innehållande av kupongskatt *icke* skall äga rum då utdelning utbetalas till inhemsk aktieförvaltare. Något motsvarande undantag har *icke* gjorts i fråga om utdelning som utbetalas till den i 16 § andra stycket AHL avsedde utländske aktieförvaltaren. Vid utbetalning av utdelning till sådan utländsk aktieförvaltare skall således kupongskatt städse innehållas.⁵⁰

Närmare bestämmelser rörande förfarandet härvid ha meddelats i 3 § KupK, som dock erhållit en svårbegriplig avfattning. I 3 §, andra stycket, stadgas att vid värdepapperscentralens utbetalning till utländsk aktieförvaltare "får kupongskatt innehållas efter den högsta skattesats som gäller enligt avtal för undvikande av dubbelbeskattning med det land där förvaltaren är hemmahörande". Denna valhänt formulerade bestämmelse är tydligen avsedd att utsäga att, om dubbelbeskattningsavtal ingåtts mellan Sverige och det land, där förvaltaren är hemmahörande, kan kupongskatt få av värdepapperscentralen innehållas efter lägre skattesats än eljest föreskrivna 30 %. Emellertid får därvid, om enligt avtalet kupongskatten kan nedsättas till olika belopp i olika fall, den av värdepapperscentralen innehållna kupongskatten aldrig understiga det belopp som erhålles vid tillämpning av den högsta av dessa skattesatser.

Det torde få antagas vara lagstiftarens mening, ehuru han ej givit uttryck häråt, att sådan nedsättning som nu sagts *icke* får äga rum i det förut berörda fall^{50a} då utdelningsberättigad enligt avtalet får tillgodoses endast genom restitution.

För att nedsättning av kupongskattens belopp skall få ske kräves emellertid enligt 3 § KupK att den utländske förvaltaren skriftligen förbundit sig i vissa angivna avseenden. Bl a skall förvaltaren ha förbundit sig att inom två månader efter det han mottagit utdelningsbeloppet "återbetala det belopp som hänför sig till de utdelningar beträffande vilka avtalet ej tillämpats". Vad som med denna bestämmelse åsyftas — men förvisso *icke* kan därur utläsas — lär enligt erhållen uppgift vara följande: Då utländsk aktieförvaltare erhåller utdelningsbelopp, varå på grund av dubbelbeskattningsavtal avdragits mindre än 30 % i kupongskatt, skall förvaltaren ha förbundit sig att — om utdelning av honom utbetalas till någon som ej äger åberopa sig å avtalet

⁵⁰ Jfr prop. 1970:134, sid. 46, 55.

^{50a} Jfr ovan under § 2, III.

— vid utbetalningen avdraga ytterligare så mycken kupongskatt att detta avdrag, tillhopa med det av värdepapperscentralen gjorda, motsvarar 30 % av utdelningens bruttobelopp samt vidare ha förbundit sig att till värdepapperscentralen inom angiven tid återbetala vad av honom sålunda ytterligare avdragits. — Givetvis måste i den förbindelse, utländsk aktieförvaltare skall avgiva, nu berörda skyldighet komma till uttryck på ett begripligt sätt.

I anslutning till vad ovan anförts vill synas som om bestämmelserna i 7 § första stycket KupF, jämförda med 12 § KupF, finge anses ha följande innebörd.

A. Beträffande utdelning, utbetald av värdepapperscentralen:

1) Vid utbetalning av utdelning å aktie, vartill ägare är på avstämningsdagen införd i aktieboken, skall — där ej sådant fall föreligger som nedan under 2) sägs — kupongskatt innehållas om ej av tillgängliga uppgifter om den sålunda införde framgår att han ej är skattskyldig till kupongskatt.

2) Då annan än den, som på avstämningsdagen är i aktieboken införd som ägare, enligt förhandenvarande upplysningar får antagas ha rätt till utdelningen, skall vid utbetalning av denna utdelning kupongskatt innehållas om ej av tillgängliga uppgifter om den, som sålunda får antagas ha rätt till utdelningen, framgår att denne ej är skattskyldig till kupongskatt.

3) Vid utbetalning av utdelning till sådan utländsk aktieförvaltare, som avses i 16 §, andra stycket, AHL, skall kupongskatt alltid innehållas.

4) Kupongskatt skall vidare innehållas i det fall att utdelning ej kunnat ske till följd av bristande uppgift om vem som kan antagas vara ägare till aktie eller eljest ha rätt till utdelningen.

B. Beträffande utdelning, utbetald av inhemsk aktieförvaltare:

Kupongskatt skall innehållas om ej av tillgängliga uppgifter om den, som får antagas ha rätt till utdelningen, framgår att denne ej är skattskyldig till kupongskatt.

Har kupongskatt skolat innehållas i enlighet med vad nu sagts men värdepapperscentralen eller inhemsk aktieförvaltare underlåtit detta, skall värdepapperscentralen eller förvaltaren förskjuta kupongskatten men får kräva skattebeloppet åter av den skattskyldige, 10 § KupF.⁵¹

IV. Justering av vidtagna åtgärder i fråga om kupongskatten

Den summariska prövning som sker, då ståndpunkt tages till frågan om kupongskatt skall innehållas, kan givetvis medföra — och torde ej sällan medföra — att vid utbetalning av utdelning icke i fråga om kupongskatten förfares på sätt som skolat ske om alla härå inverkan omständigheter varit kända. En justering kan alltså vara påkallad av det sätt varå i nu berörda hänseende förfarits.

Har värdepapperscentralen eller inhemsk aktieförvaltare ej innehållit kupongskatt, när de tillgängliga uppgifterna ej givit anledning därtill, men visar sig seder-

⁵¹ Jfr prop 1970:134, sid. 45, 47.

mera att skattskyldighet till kupongskatt förelegat, kan kupongskatt i efterhand påföras den som haft rätt till utdelningen, 26 § KupF.

Har kupongskatt innehållits och visar sig sedermera att den, som hade rätt till utdelningen, ej var skattskyldig till kupongskatt, föreligga olika möjligheter att vinna rättelse allt efter den tidpunkt då förhållandet uppdagas. Så länge den innehållna kupongskatten ännu ej redovisats till riksskatteverket — vilket enligt 8 § KupF skall ske senast fyra månader efter utdelningstillfället (avstämningsdagen), därest ej jämlikt 20 § anstånd härmed medgivits — bör rimligtvis utbetalaren själv kunna justera det innehållande av kupongskatt som skett.

Även sedan innehållen kupongskatt redovisats till riksskatteverket föreligger en möjlighet för värdepapperscentralen eller den inhemske aktieförvaltaren att åstadkomma en återbetalning av innehållen kupongskatt. Här är dock endast fråga om sådana fall då utdelning, som på grund av bristande uppgifter ej kunnat utbetalas före sagda redovisning, därefter blir utbetald.⁵² I dylikt fall skall enligt 9 § KupF riksskatteverket återbetala kupongskatt, som belöper på sådan utdelning för vilken skattskyldighet (till kupongskatt) ej förelegat. För återbetalning fordras att värdepapperscentralen eller förvaltaren till riksskatteverket överlämnar utredning om att skattskyldighet ej förelegat för den utdelningsberättigade. Återbetalning sker ej beträffande utdelning som avser utdelningstillfälle tidigare än fem år före det kalenderår utredningen överlämnats till riksskatteverket.

I andra fall än nu sagts återstår endast att söka restitution av innehållen kupongskatt. Ansökan härom göres enligt 27 § KupF hos riksskatteverket.

§ 5. Skyldighet att avge kontrolluppgift rörande utbetald utdelning

I fråga om utdelning från svenskt aktiebolag har hittills enligt 43 § TF förelegat skyldighet för envar, som utbekommit sådan utdelning, att vid mottagandet därav till ledning för egen inkomsttaxering avge särskild uppgift om utdelningen. Denna uppgiftsskyldighet kvarstår alltjämt så vitt fråga är om utdelning å aktier i sådant svenskt aktiebolag, varå AHL icke är tillämplig.

Beträffande utdelning från avstämningsbolag har däremot befunnits nödvändigt att införa en annan ordning, eftersom denna utdelning icke lyftes hos utbetalaren utan av denne utsändes till vederbörande mottagare. I följd härav har i 37 §, 1 mom., 4 a TF stadgats skyldighet för utbetalaren att avge kontrolluppgift till ledning för annans taxering. Det är alltså här fråga om uppgift, som skall tjäna taxeringsmyndigheten till ledning vid taxering till vanlig inkomstskatt för utdelningen ifråga. Stadgandet har följande lydelse:

⁵² Ett uttalande av departementschefen i prop. 1970:134, sid. 56, kan möjligen antyda att avsikten varit att enligt 9 § KupF medge återbetalning även i andra fall. Så som 9 § avfattats lär dock detta vara uteslutet.

<i>Uppgiftsskyldig</i>	<i>Vem uppgiften skall avse</i>	<i>Vad uppgiften skall avse</i>
4 a. Den som utbetalt utdelning å aktie i svenskt aktiebolag, på vilket lagen (1970:596) om förenklad aktiehantering är tillämplig.	Den som är berättigad att lyfta utdelning för egen del vid utdelningstillfället.	Den utbetalda utdelningen.

Avfattningen av detta stadgande är ägnad att väcka åtskillig undran.

I kolumn 1 angives vem som är uppgiftsskyldig. Detta har emellertid skett på sådant sätt att därunder inbegripes var och en som utbetalt utdelning från avstämningsbolag och således även den som därvid innehållit kupongskatt. Det kräves alltså här att kontrolluppgift skall avges även då kupongskatt innehållits å den utbetalda utdelningen och då sålunda, bortsett från sällan förekommande undantagsfall, utdelningen ej kan föranleda taxering till inkomstskatt; jämväl dylik uppgift skall enligt 37 § jämförd med 35 § TF vidarebefordras till taxeringsmyndigheten.

Härmed har en avvikelse skett från vad som hittills ansetts gälla i fråga om de förut berörda uppgifter, vilka den, som utbetalt utdelning, haft att avge till ledning för sin egen taxering. Vad därom stadgats har nämligen i praxis ansetts innebära att dessa uppgifter skolat vidarebefordras till taxeringsmyndigheten endast när de avsett utdelning, varå kupongskatt *icke* innehållits.⁵³

Man har emellertid anledning ifrågasätta, om nu berörda avvikelse från vad tidigare gällt verkligen varit av lagstiftaren åsyftad. I utredningspromemorian uttalades att avstämningsbolagen borde åläggas skyldighet att lämna kontrolluppgift om utbetald utdelning ”i fråga om utdelning för vilken kupongskattskyldighet enligt den föreslagna kupongskatteförordningen inte föreligger”,⁵⁴ och departementschefen har icke tagit avstånd från detta uttalande. I fråga om de uppgifter till ledning för egen taxering, som alljämt skola avgivas vid utbetalande av utdelning från andra bolag än avstämningsbolag, har ej heller meddelats någon föreskrift, ägnad att bryta den tidigare praxis, varom ovan varit tal.

Det synes därför egendomligt att den i 37 § TF stadgade skyldigheten att beträffande utdelning från avstämningsbolag avge kontrolluppgift fått en sådan avfattning att den omfattar även de fall, då kupongskatt innehållits vid utdelningens utbetalande. Något praktiskt syfte lär icke tillgodoses därigenom. Emellertid är stadgandets avfattning obestridligen sådan att därav följer skyldighet för utbetalaren att avge kontrolluppgift jämväl i de fall, då kupongskatt innehållits.

I övrigt må beträffande stadgandet i kolumn 1 anmärkas att, då där såsom uppgiftsskyldig betecknas den, som utbetalt utdelning å aktie i avstämningsbolag, mås-

⁵³ Jfr *Sandström* i Svensk Skattetidning 1944, sid. 205—206.

⁵⁴ Jfr prop. 1970:134, sid. 35.

te därmed, då inhemsk aktieförvaltare registrerats, åsyftas denne och icke värdepapperscentralen. I sistnämnda fall blir det alltså ej värdepapperscentralen utan denne aktieförvaltare som skall avge kontrolluppgift rörande av honom utbetald utdelning; det är ju också han som har att avgöra huruvida kupongskatt skall innehållas.

Jämväl bestämmelsen i kolumn 2, vari angives vem som kontrolluppgiften skall avse, har erhållit en föga lyckad avfattning.⁵⁵ Vad som återfinnes i denna kolumn är icke något annat än ett ordagrant återgivande av den definition på begreppet "utdelningsberättigad" som lämnats i 2 § KupF. Då emellertid denna definition, på sätt ovan framhållits, erhållit en missvisande avfattning när fråga är om avstämningsbolag, har så även blivit fallet med stadgandet i kolumn 2 av 37 §, 1 mom., 4 a TF. Samma anmärkningar måste göras mot detta stadgande som tidigare framställt mot definitionen av "utdelningsberättigad", och den tolkning av denna definition, som i anslutning därtill gjorts, synes böra gälla även det i kolumn 2 meddelade stadgandet. Detta stadgande synes följaktligen — med beaktande jämväl av att fråga är om förfluten tid — böra uppfattas så, som om det löde: Den som på avstämningsdagen haft rätt till utdelningen.⁵⁶

Emellertid kan man ej begränsa sig till denna omtolkning av stadgandet i kolumn 2. Det måste vara uteslutet att å värdepapperscentralen eller inhemsk aktieförvaltare — det är ju endera av dessa som enligt kolumn 1 skall avge kontrolluppgiften — ställa större krav i fråga om de i kontrolluppgiften begärda upplysningarna än när det gäller att avgöra huruvida kupongskatt skall innehållas. I sistnämnda avseende kan, på sätt tidigare uttalats och i trots av att 7 § KupF anknyter till begreppet utdelningsberättigad, icke fordras mera än att utbetalaren av utdelningen därvid fastställer, icke vem som har rätt till utdelningen utan vem som enligt tillgängliga upplysningar får antagas ha rätt till utdelningen.

Det kan därför beträffande det besked, som enligt kolumn 2 skall lämnas i kontrolluppgiften, ej heller krävas mera än att däri angives den som enligt de tillgängliga upplysningarna ansetts ha rätt till utdelningen. Det är ett och samma bedömande som i förevarande avseende ligger till grund när frågan gäller om kupongskatt skall innehållas och då frågan avser vad som skall meddelas i kontrolluppgiften.

På anförda skäl får alltså antagas att i kontrolluppgiften skall, trots avfattningen av stadgandet i kolumn 2, endast angivas den, som vid utdelningens utbetalande ansetts ha rätt till denna utdelning. Detta blir återigen den som på avstämningsda-

⁵⁵ Även i språkligt avseende är så förhållandet. I kolumn 2 begäres uppgift å den som "är" berättigad att lyfta utdelningen. Här är dock fråga om förfluten tid och följaktligen borde ha stadgats att kontrolluppgiften skall avse den som varit berättigad att lyfta utdelningen. I samtliga övriga fall som upptagits i 37 § 1 mom. TF har också perfektformen nyttjats.

⁵⁶ Härmed undgår man också den egendomliga situation som eljest skulle inträda, då det väl är klarlagt vem som har rätt till utdelningen men då ingen är berättigad att, på sätt i kolumn 2 kräves, "för egen del" uppbära denna. Så är ju fallet bl a vid förmyndarskap och då aktieägaren är i konkurs. Den omyndige, resp. konkursgäldenären är den som har rätt till utdelningen men han får ej uppbära den. Förmyndaren resp. konkursförvaltaren är berättigad uppbära utdelningen men han gör ej detta "för egen del".

gen var införd i aktieboken såsom aktiens ägare eller, om annan än den sålunda införde ansetts sagda dag ha rätt till utdelningen, denne sistnämnde. När utdelning utbetalats av inhemsk aktieförvaltare skall uppgiften ange den som förvaltaren därvid ansett ha rätt till utdelningen.

Någon sådan uppgift som nu sagts kan icke ifrågakomma när utdelningen går till utländsk aktieförvaltare. I aktieboken finnes då ingen ägare antecknad och ej heller finnes någon upplysning om vem som kan antagas ha rätt till utdelningen och den utländska förvaltaren kan givetvis ej förväntas avge kontrolluppgift. Att ingen kontrolluppgift kan avgivas i detta fall är dock utan betydelse, eftersom kupongskatt alltid skall innehållas när utdelningen går till utländsk aktieförvaltare.

Då eljest anteckning om ägare saknas i aktieboken och ej heller upplysning vunnits om vem som kan ha rätt till utdelningen, kan värdepapperscentralen — bortsett från det ovan berörda fall då inhemsk aktieförvaltare införts i aktieboken — icke utbetala någon utdelning. I dylikt fall uppkommer alltså aldrig frågan om kontrolluppgifts avgivande; så skall ju enligt kolumn 1 endast ske när utdelning utbetalats.

När kontrolluppgift avfattas på ovan angivet sätt kan detta givetvis medföra att däri upptages någon, som vid närmare prövning befinnes ha saknat rätt till utdelningen. På sätt departementschefen i annat sammanhang uttalat⁵⁷ bör dock i dylikt fall den i kontrolluppgiften angivne kunna utan större svårighet ådagalägga för taxeringsmyndigheten att han ej är skattskyldig för ifrågavarande utdelning. Även i sådant fall har dock kontrolluppgiften betydelse för taxeringen, enär däri lämnat besked, ehuru icke angivande den verkliga skattskyldige, bör leda till att denne anträffas och beskattas.

⁵⁷ Prop. 1970 :99, sid. 124.